

Kwaliteitskaart Wijs! – O&K – Medisch handelen

Kaart	Kwaliteitskaart Wijs! – O&K – Medisch handelen
Eigenaar	Staffunctionaris O&K
Versie	Mei 2024

Aanleiding kwaliteitskaart 'Medisch handelen'

Het is van groot belang dat een langdurig zieke leerling of een leerling met een bepaalde handicap zo veel mogelijk naar school gaat. De leerling heeft contact met leeftijdsgenootjes, neemt deel aan het normale leven van een schoolkind en wordt daardoor niet de hele dag herinnerd aan zijn/haar handicap of ziek zijn. Leraren worden daarnaast regelmatig op school geconfronteerd met leerlingen die klagen over pijn die meestal met eenvoudige middelen te verhelpen is, zoals hoofdpijn, buikpijn, oorpijn of pijn ten gevolge van een insectenbeet. Ook krijgt het onderwijs steeds vaker het verzoek van ouder(s)/verzorger(s) om hun kinderen de door een arts voorgeschreven medicijnen toe te dienen. Een enkele keer wordt werkelijk medisch handelen van leraren gevraagd, zoals het geven van sondevoeding, het toedienen van een zetpil of het geven van een injectie. De school aanvaardt met het verrichten van dergelijke handelingen een aantal verantwoordelijkheden en risico's. Leraren begeven zich dan op een terrein waarvoor zij niet gekwalificeerd zijn.

Met het oog op de gezondheid van leerlingen is het van groot belang dat zij in dergelijke situaties zorgvuldig handelen. Zij moeten daarbij over de vereiste bekwaamheid beschikken. Directie en leraren moeten zich realiseren dat wanneer zij fouten maken of zich vergissen, zij voor deze handelingen aansprakelijk gesteld kunnen worden. Het beleid zoals omschreven in deze kwaliteitskaart, gebaseerd op het GGD beleid, biedt scholen een handreiking over hoe in deze situaties te handelen.

Doel

Doel protocol medisch handelen

- Kennis en duidelijkheid geven over hoe te handelen in situaties waarbij de leerling ziek wordt onder schooltijd;
- Kennis en duidelijkheid geven over hoe te handelen in situaties waarbij de ouder school verzoekt om een medicijn toe te dienen bij hun kind;
- Kennis en duidelijkheid geven over het uitvoeren van medische handelingen.

Doel kwaliteitskaart

- Met deze kwaliteitskaart wordt in beeld gebracht welke protocollen er gevolgd kunnen worden om medisch correct te kunnen handelen binnen de mogelijkheden van de onderwijsprofessional.

Inventariseren leerlinggegevens en allergieën

Bij de start van het schooljaar worden de leerlinggegevens geüpdatet. Belangrijk is dat de allergieën, medicijnen en overige gevoeligheden voor bijvoorbeeld ontsmettingsmiddelen, zalf, pleisters en overige zaken worden ingevuld. Wanneer de gegevens incorrect zijn en aangepast moeten worden, krijgt de leraar een melding van het ouderportaal of een schriftelijk document van ouders met hierin de verbeterde gegevens. Hierbij dient de administratie de wijziging door te voeren.

Als school dien je zelf te organiseren dat ouders er jaarlijks op worden gewezen dat de gegevens gecontroleerd worden en specifiek toestemming moeten geven voor het bewaren van deze gegevens in de klassenmap.

Let op: In ParnasSys is het mogelijk om een 'let op driehoek' zichtbaar te maken achter de leerlingnaam. Wanneer de cursor over deze driehoek wordt bewogen is een opmerking zichtbaar. Voor kinderen met een medische situatie waarin informatie bij noodgevallen zichtbaar moet zijn, kan deze opmerking worden ingevuld. Bijvoorbeeld bij leerlingen met: diabetes en insuline, het gebruik van een EPI-pen of wanneer er een BIG-geregistreerde handeling moet worden verricht door een verpleegkundig specialist of gecertificeerde collega. Handleiding ParnasSys: Zie bijlage II.

Leerlinggegevens in de klas

In de lokalen ligt een fysieke klassenmap die informatie voor de leraar en/of invaller bevat. In de klassenmap is een formulier aanwezig met hierop een overzicht van de allergieën van de leerlingen in de klas. Ouders hebben voor het bewaren van deze gegevens toestemming gegeven. In dit overzicht staat bijvoorbeeld vermeld dat een leerling in de klas een allergie heeft voor noten o.i.d. en dat daarvoor een EPI-pen beschikbaar ligt op een genoemde plek. Binnen de parallelgroep zijn collega's op de hoogte van leerlingen met allergieën, waarbij in noodsituaties gehandeld moet worden.

Binnen de school wordt een onderscheid gemaakt tussen leerlingen met een milde allergische reactie en leerlingen waarbij direct gehandeld (denk aan EPI-pen) of het alarmnummer gebeld moet worden. Voor deze tweede categorie leerlingen is het belangrijk dat de gegevens zichtbaar zijn in de ruimtes van de leraar (denk aan klaslokaal en teamkamer). Dit gebeurt in overleg met ouders.

Let op: wegens de AVG- redenen mogen medische gegevens niet beschikbaar zijn in de klassenmap. Hierin mag alleen de voornaam van de leerling te vinden zijn. Vanuit het oogpunt om in noodsituaties snel te kunnen handelen is het uitgangspunt medische gegevens van leerlingen wél in de klassenmap te bewaren. Ouders dienen hiervoor schriftelijk toestemming te geven.

Omgaan met handelingen waarvoor de wet 'BIG' wel en niet geldt

Het doel van de wet 'BIG' (Wet op de Beroepen in de Individuele Gezondheidszorg) is het bevorderen en bewaken van de kwaliteit in de gezondheidszorg. De wet 'BIG' regelt wie een medische handeling mag doen en beschermt de patiënt tegen ondeskundig en onzorgvuldig handelen van een zorgverlener. Voor sommige medische handelingen is een BIG-registratie nodig (deze kunnen leraren dus niet uitvoeren).

Handelingen waarvoor de wet 'BIG' niet geldt:

Onder deze handelingen wordt het uitwendig of oraal toedienen van medicijnen verstaan, het uitwendig aanbrengen van middelen als crème, ontsmettingsmiddel en het behandelen van een wond met een pleister* of ander verbandmiddel*.

- Elke school binnen Wijs! verleent, onder voorwaarden dat het toestemmingsformulier door ouders is ingevuld, medewerking aan het verrichten van medische, niet BIG-geregistreerde handelingen.

**Een pleister/verband aanbrengen is ook een handeling waarvoor de wet 'BIG' niet geldt, maar waarvoor bij uitzondering géén toestemmingsformulier van ouders nodig is.*

Let op: Conform het arbeidsrecht kan en mag elke individuele medewerker wel weigeren om handelingen uit te voeren waarvoor hij of zij zich niet bekwaam acht.

Handelingen waarvoor de wet 'BIG' wel geldt:

De wet 'BIG' bepaalt dat een aantal medische handelingen zijn voorbehouden aan een bepaalde beroepsgroep. Voorbehouden handelingen zijn geneeskundige handelingen die onverantwoorde risico's met zich meebrengen voor de gezondheid van de patiënt als deze door niet-deskundigen worden uitgevoerd. Dit zijn heelkundige handelingen, zoals, wondspoelen via katheter, verwijderen hechtingen, katheterisaties (infuusbehandeling, sondevoeding, stoma etc), injecties en puncties.

- Medewerkers binnen Wijs! verrichten géén BIG-handelingen.

Let op:

1) De wet 'BIG' is niet van toepassing indien er sprake is van een noodsituatie. Iedere medewerker wordt dan geacht te helpen naar beste weten en kunnen.

2) Op grond van de wet 'BIG' is het *mogelijk* dat een specialist een leraar handelingsbekwaam verklaart voor het uitvoeren van zo'n handeling **én** als ouders nadrukkelijk verklaren deze leraar hier toestemming voor te geven middels het toestemmingsformulier (bijlage I). Als van deze twee voorwaarden sprake is, kan het dus in uitzonderlijke gevallen wél zo zijn dat de leraar BIG-handelingen uitvoert. Hierbij staat voorop dat de leraar mag weigeren wanneer hij/zij zich hier niet bekwaam in acht of niet prettig bij voelt.

Het verrichten van medische BIG-handelingen door derden

Voor een aantal leerlingen kan er medische BIG-handelingen nodig zijn, zoals het geven van sondevoeding, toedienen van de EPI-pen of het meten van de bloedsuikerspiegel door middel van een vingerprikje. Deze handelingen kunnen door de ouders zelf op school worden verricht, of door anderen of een organisatie die daarvoor door de ouders is ingeschakeld. Hieronder valt uiteraard ook de medewerker op school, omdat de wet 'BIG' niet van toepassing is indien er sprake is van een noodsituatie.

Voor meer informatie over wat medische handelingen zijn waarvoor de 'BIG' wet geldt, raadpleeg de volgende website:
<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/voorbehouden-handelingen/vraag-en-antwoord/voorbehouden-medische-handelingen>

Aansprakelijkheid

De werkgever én de werknemer aanvaarden met het verrichten van dergelijke medische niet-BIG en BIG-handelingen een aantal verantwoordelijkheden en risico's. Leraren begeven zich dan op een terrein waarvoor zij niet gekwalificeerd zijn. Met het oog op de gezondheid van de leerling is het van groot belang dat zij in dergelijke situaties zorgvuldig handelen.

Voor werkzaamheden die in het kader van een dienstbetrekking worden verricht heeft artikel 6:170 Burgerlijk Wetboek een speciale aansprakelijkheidsregeling vastgelegd. De werkgever is aansprakelijk voor schade, aangericht door een fout van een ondergeschikte. De werknemer kan zelf civielrechtelijk aansprakelijk worden gesteld, maar kan dus die aansprakelijkheid doorschuiven naar de werkgever. Hooguit kan de werknemer strafrechtelijk aansprakelijk zijn, maar dat is alleen aan de orde als de werknemer bijvoorbeeld niet bevoegd was om de medische handeling te verrichten (bij het uitvoeren van een BIG-handeling) of ernstig nalatig is geweest bij het verrichten van de medische handeling, waardoor de leerling ernstige gezondheidsschade is berokkend.

Medisch handelen bij incidenten en/of leerlingen die ziek worden onder schooltijd

Acuut ongeluk/incident onder schooltijd

Mocht de situatie zich voordoen dat een leerling ernstig gewond raakt, niet goed op een medicijn reageert of dat er onverhoopt een fout gemaakt wordt bij de toediening van een medicijn, bel dan **direct** met de huisarts of specialist en de ouders. Bel bij een ernstige situatie direct het landelijk alarmnummer 112.

Zorg in alle gevallen dat de leraar alle relevante gegevens bij de hand heeft, zoals:

- Naam van de leerling
- Geboortedatum
- Adres
- Naam van de huisarts en/of specialist van de leerling
- Het medicijn dat is toegediend
- Welke reacties de leerling vertoont
- Bij welke handeling het incident zich heeft voorgedaan
- Eventueel welke fout is gemaakt
- Locatie van de school

Bij ernstige calamiteiten waarbij het alarmnummer 112 is gebeld dient de directeur de bestuurder te informeren. Meer informatie over wat te doen als een school in aanraking komt met een incident of calamiteit is terug te lezen in het veiligheidsbeleid van Wijs!.

De leerling wordt ziek

Ingeval een leerling ziek wordt op school dient de leraar direct te bepalen hoe hij moet handelen. Het komt geregeld voor dat een kind 's morgens gezond op school komt en tijdens de schooluren last krijgt van hoofd-, buik- of oorpijn. Ook kan de leerling bijvoorbeeld geprikt worden door een insect.

In zijn algemeenheid is een leraar niet deskundig om een juiste diagnose te stellen. De grootst mogelijke terughoudendheid is hier dan ook geboden. Het uitgangspunt moet zijn: Een zieke leerling moet naar huis. De leraar of directie zal, in geval van ziekte, **altijd** contact op moeten nemen met de ouders om te overleggen wat er dient te gebeuren (is er iemand thuis om de leerling op te vangen, wordt de leerling gehaald, moet het naar de huisarts, etc.?).

Ook wanneer een leraar inschat dat de leerling bij een eenvoudig middel gebaat is, dan wordt er altijd eerst contact gezocht met ouders. Een invaller of onderwijsondersteuner kan contactgegevens ophalen bij de administratie en zoekt ook contact met ouders.

Let op: Mochten ouders aangeven dat het kind gebaat is bij een eenvoudig middel, dan zijn ouders verplicht dit schriftelijk kenbaar te maken aan de leraar (bijvoorbeeld via de mail of een social schools bericht). De leraar kan dus niets (laten) toedienen zonder schriftelijke toestemming van ouders.

Wat te doen als ouders niet bereikbaar zijn?

Indien de ouders en andere, door de ouders aangewezen vertegenwoordigers, niet te bereiken zijn, wordt de leerling **niet** naar huis gestuurd. De leerling blijft op school en wordt gemonitord door de leraar en zo nodig de hoofd BHV'er. Mocht de situatie verergeren dan geldt het beleid hieronder.

Raadpleeg bij twijfel de hoofd BHV'er en/of zo nodig een (huis)arts. Dit geldt met name wanneer de pijn blijft of de situatie verergert. In alle gevallen staat de grootst mogelijke zorgvuldigheid voorop. Zo kan bijvoorbeeld een

ogenschijnlijk eenvoudige hoofdpijn een uiting zijn van een veel ernstiger ziektebeeld. Het blijft dan zaak de leerling voortdurend te observeren.

Enkele zaken waarop gelet moet worden als de zieke leerling op school blijft:

- Toename van pijn;
- Misselijkheid;
- Verandering van houding (bijvoorbeeld in elkaar krimpen);
- Verandering van de huid (bijvoorbeeld erg bleke of hoogrode kleur);
- Verandering van gedrag (bijvoorbeeld onrust, afnemen van alertheid).

Structureel verstrekken van medicijnen op verzoek

Leerlingen krijgen soms medicijnen of andere middelen voorgeschreven die zij een aantal malen per dag moeten gebruiken, dus ook tijdens schooluren. Ouders kunnen de leraar of directie vragen deze middelen te verstrekken.

Medewerkers van Wijs! verlenen, zoals eerder benoemd, medewerking aan het uitwendig (zalf) of oraal verstrekken van medicijnen (niet BIG). Op *een andere wijze* toedienen van medicijnen wordt alleen in noodgevallen gedaan. Zetpillen worden dus alleen bij noodsituaties toegediend, zoals bij een epileptische aanval die langer dan 10 minuten duurt. Hierbij wordt gehandeld zoals beschreven staat in het toestemmingsformulier.

Schriftelijke toestemming van de ouders voor het toedienen van alle soorten medicijnen is verplicht.

Zie hiervoor het formulier in bijlage I.

Het ingevulde formulier dient bewaard te worden in het leerlingdossier in het leerlingvolgsysteem.

Aannemen van medicatie en toedienen van medicatie

Enkele praktische richtlijnen:

- Neem de medicijnen alleen in ontvangst wanneer ze in de originele verpakking zitten en uitgeschreven zijn op naam van de betreffende leerling;
- Lees goed de bijsluiter, zodat de leraar op de hoogte is van eventuele bijwerkingen van het medicijn;
- Vraag ouders uitleg over en een beschrijving van de noodsituaties die bij de betreffende ziekte kunnen voorkomen, hoe die te herkennen is en hoe te handelen;
- Als een leerling niet goed op een medicijn reageert of als er onverhoopt toch een fout is gemaakt bij het toedienen van een medicijn, bel dan direct de huisarts of specialist in het ziekenhuis;
- Bel bij een ernstige situatie direct de ouders en bij spoed eerst direct het landelijk alarmnummer 112;
- Zorg ervoor dat alle relevante gegevens snel te vinden zijn in bijvoorbeeld in het leerlingvolgsysteem, zoals: naam, geboortedatum, adres, huisarts en/of specialist van de leerling, de medicatie die is toegediend, welke reacties de leerling vertoont en eventueel welke fout is gemaakt.

Het opbergen van medicatie op school

Het bewaren en verstrekken van medicijnen op school moet tot een minimum worden beperkt. Medicatie waarvan toestemming is gegeven door ouders om dit op school te bewaren, ligt op een afgesloten plek buiten bereik van leerlingen en alleen indien nodig in de koelkast. De medicatie wordt in elk geval nooit in een (onafgesloten) bureaula bewaard.

Ouders zijn zelf verantwoordelijk voor alles omtrent de medicijnen, waaronder onder andere: het tijdig aanvullen van de medicijnen, de zorg voor het niet overschrijden van de houdbaarheidsdatum en voor het meegeven van medicatie tijdens buitenschoolse activiteiten, zoals kamp en schoolreis.

Incidenteel verstrekken een eenvoudig medicijn, waarvoor de wet BIG niet geldt, op verzoek

De situatie kan zich voordoen dat de leerling van ouders een eenvoudig medicijn, waarvoor de wet BIG niet geldt, mee krijgt om onder schooltijd in te nemen. Denk hierbij aan een paracetamol. Dit betreft een medicijn dat incidenteel toegediend mag worden, dus alleen op de dag dat ouders daarvoor toestemming hebben gegeven. **Ouders dienen dit altijd schriftelijk aan te kondigen, dan wel te bevestigen aan de leerkracht.** Dit kan middels een mailtje of een bericht in het digitale communicatiesysteem naar ouders, zoals Social Schools. In dit geval is dus wél toestemming van ouders nodig, maar niet middels een toestemmingsformulier.

Diabeteszorg op school

De leraar op school heeft een persoonlijke band met de leerling, waarvan de Inspectie van de Gezondheidszorg (IGZ) dit ziet als een privésituatie, vergelijkbaar met ouders en andere familieleden. Daarom mag de leraar soms diabeteszorg op school uitvoeren. Deze handelingen mogen alleen uitgevoerd worden als aan de volgende voorwaarden is voldaan én het toestemmingsformulier is ingevuld en ondertekend:

- De persoon die de handeling uitvoert doet dit vrijwillig;
- De persoon die de behandeling uitvoert en de persoon die behandeld wordt (bij kinderen gaat dit om de ouders/verzorgers) zijn akkoord met de afspraken die vastgelegd zijn;
- Er is sprake van een persoonlijke band. De leerling en degene die de behandeling uitvoert hebben een persoonlijke verstandhouding over een langdurige periode;
- De uitvoerder is bekwaam om de handelingen te verrichten (voldoende kennis, ervaring en een positieve houding);
- Er vindt overleg plaats met de zorgverantwoordelijke van de leerling (kinderarts en/of kinderdiabetesverpleegkundige), in dit overleg worden afspraken gemaakt over scholing, wat te doen bij calamiteiten en instructies gegeven;
- De behandeling mag niet worden uitgevoerd tegen betaling;
- In het toestemmingsformulier staat aangegeven wie de medische handeling verricht wanneer de eerst aangewezen leraar niet aanwezig is.

Iedereen die deze handelingen verricht, is strafrechtelijk en civielrechtelijk aansprakelijk bij verwijtbaar handelen.

Informatie over handelen bij diabetes:

<https://www.antoniusziekenhuis.nl/diabetescentraal/diabetes-en-school>

Hygiënisch handelen

Het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) heeft hygiënerichtlijnen voor basisscholen en de buitenschoolse opvang opgesteld, waarin allerlei adviezen worden aangereikt hoe er omgegaan moet worden met hygiëne. Tevens beantwoorden zij op de website ook vragen over hoe er met sommige situaties omgegaan moet worden (bijvoorbeeld de uitbraak van waterpokken op school). Deze website en het handboek hygiënisch handelen wordt periodiek herzien en is te omvangrijk om samen te vatten. Daarom conformeert de Wijs! zich aan dit handboek voor al haar scholen. De directie draagt er zorg voor dat deze informatie bij het team bekend is en verwijst in zijn schoolveiligheidsbeleid naar dit document. Zie voor meer informatie:

<https://www.rivm.nl/hygienerichtlijnen/basisscholen>

Bijlagen

Bijlage I: Toestemmingsformulier toediening medicatie

Bijlage II: ParnasSys Handleiding m.b.t. 'let op driehoek'

